

Marta Pálmaiová

Metodická príručka

Hudobná výchova pre 1.- 4. ročník

NT-RE 30440

Obsah

- 1. Všeobecne o učebnici a pracovnom zošite**
- 2. O nárečiach**
- 3. Všeobecný návod na prácu s cvičeniami**
- 4. Hudobná výchova pre 1. ročník**
- 5. Hudobná výchova pre 2. ročník**
- 6. Hudobná výchova pre 3. ročník**
- 7. Hudobná výchova pre 4. ročník**

1. Všeobecne o učebnici a pracovnom zošite

Vážení pedagógovia!

Držíte v rukách učebnice a pracovné zošity pre nižší stupeň národnostných škôl v Maďarsku. Autorka sa snažila zhromaždiť v učebnici všetky základné poznatky, ktoré by si mali osvojiť deti na nižšom stupni základných škôl. Povinný učebný materiál je v učebniciach označený logom. Ostatný uvedený materiál je doplňujúci, ktorý môžete použiť podľa vlastného uváženia. Na konci každej učebnice nájdete výberový materiál. Sú to piesne, ktoré sú vhodné aj na vystúpenia, prípadne na folklórne súťaže. Pracovný zošit je doplnkovým materiálom, ktorý má slúžiť ako pomôcka k lepšiemu osvojeniu učebnej látky. Jednotlivé kapitoly príručky sa s prácou v pracovnom zošite zaoberajú podrobnejšie.

2. O nárečiach

V učebniciach – najmä pre tretí a štvrtý ročník – nájdete veľa piesní v nárečiach, ktorými ešte aj dnes hovoria Slováci žijúci v Maďarsku. Sú to najmä nárečia dolnozemskej Slovákov z Békéšskej župy, Novohradu, Pešti, Pilíša, a z okolia Nového mesta pod Šiatrom. Pri výbere materiálu boli prvoradá krásne, charakteristické melódie piesní, ako aj snaha o to, aby sa aj týmto spôsobom zachovalo čo najviac slovenských zvykov a tradícií v piesňach, rečovankách a hrách.

Nárečia si Slováci priniesli so sebou z oblastí, z ktorých sa presídlili. Sú to tri hlavné regióny Slovenska – stredoslovenský, západoslovenský, a východoslovenský. Počas rokov sa nárečia prispôbovali jazyku používaného v prostredí, v ktorom žili a žijú aj dnes. Na konci príručky nájdete zoznam dôležitejších výrazov v abecednom usporiadaní.

3. Všeobecný návod na prácu s cvičeniami

V učebnici nájdete základný učebný materiál, ako aj hry, riekanky a piesne, slúžiace k spestreniu vyučovania. V učebnici nájdete aj piesne, ktoré sú vhodné na rôzne vystúpenia, a folklórne súťaže. K tomuto účelu slúži aj malá zbierka piesní na konci učebnice. Celý piesňový materiál od 1.- 4. stupňa je nahraný na CD, pomocou ktorej si môžete spestriť či uľahčiť prácu.

Praktické rady:

V rámci metodického postupu si deti materiál osvojujú vždy od známeho k neznámemu. To znamená, že sa piesne naučia vždy najprv s textom naspamäť podľa sluchu. Až potom sa venujú podrobne jednotlivým poznatkom, ktoré obsahuje pieseň, a pomenujú nové javy.

4. Hudobná výchova pre 1. ročník - učebnica

5. strana

Pravidelný rytmus môžu tliekať rukami, kráčať na mieste, v kruhu, alebo po triede, ako aj hrať na rytmických nástrojoch. V prvom ročníku je veľmi dôležité, aby sa v deťoch rozvíjalo cit pre rytmus. Rytmické hodnoty **tá** a **ti** si deti osvojujú naraz. K tomu je veľmi vhodná hra na veľké a malé hodiny, či zvony. Na ďalších stranách učebnice je veľa cvičení a príkladov na tieto rytmické hodnoty.

14. strana

Uvedený príklad slúži k tomu, aby si deti všimli rozdiely v rôznych zvukoch vo svojom okolí. Takto sa im otvorí cesta k lepšiemu vnímaniu hudby a zvuku jednotlivých nástrojov.

18. strana

Uvedenie a osvojenie si úlohy čiar a medzier v notovej osnove je veľmi dôležité, preto je treba venovať k ich precvičovaniu veľkú pozornosť. Opäť postupujme opatrne. Najprv čiary – cvičíme ich rôznym spôsobom, až potom medzery.

27. strana

Tu už deti vedia pracovať samostatne so známymi solmizačnými slabikami.

28. strana

V piesni *Rúčky* si deti môžu pri spievaní rukami naznačovať smer melódie. Je veľmi praktické aj precvičenie z podrepu smerom hore a späť, podľa smeru melódie. Deti si takto na vlastnom tele uvedomia smer nápevu. Vlnky v notovom zošite treba kresliť presne na notovú osnovu. Deti pracujú podľa vlastnej fantázie.

29. strana

V očkách reťaze je schovaná melódia riekanky *O reťaz*. Deti si takýmto spôsobom môžu osvojiť aj melódiu, nielen text riekanky.

30. strana

Dvojhlasné cvičenie sa môže doprevádzať iba rytmom. Ak sú v triede dobrí speváci, vedú s pomocou pedagóga udržať jeden tón aj spevom.

Pracovný zošit 1. ročník

Obrázky na jednotlivých stránkach si deti môžu vyfarbiť.

3.- 4. strana

Cvičenia na presné vedenie nožičiek a hlavičiek nôt.

8. strana

Rytmus riekanky vypracujte spoločne, deti si ho zapíšu do pracovného zošita s pomocou učiteľa. Nevadí, ak sa nepodarí naraz celé cvičenie.

12.- 15. strana

Tieto cvičenia sú pre žiakov, ktorí pracujú rýchlo a spoľahlivo, prípadne navštevujú hudobnú školu.

16.- 18. strana

Práca si vyžaduje isté zručnosti. Pri nácviku postupujte vždy dôsledne až k úplnému utvrdeniu, aby sa deti vopred nezľakli úlohy.

17.- 18. strana

Doplňte domino: znamená to, že deti môžu opísať ten istý rytmus, ale môžu si vymyslieť aj nový. Tieto cvičenia je prospešné vždy zahrať na rytmických nástrojoch, alebo zaspievať aj nahlas, pomocou solmizačných slabík.

5. Hudobná výchova pre 2. ročník - učebnica

7. strana

Riešenie poslednej úlohy ako rak: znamená cvičenie skúsiť sprava doľava. Je to dobrá zábava. Podobne sa dá spestriť aj nácvik iných rytmov.

13. strana

Návod na predohru je iba jedným zo spôsobov, ktoré môžete použiť podľa svojej fantázie.

17. strana

Tento a podobné príklady slúžia na utvrdenie miesta solmizačných slabík a ich relácií podľa výšky.

19. strana

Táto úloha si vyžaduje istú zručnosť v používaní notovej osnovy. Preto postupujme opatrne, podľa schopností detí.

23. strana

Hra rytmický telefón je veľmi zábavná. Dúfam, že sa deťom zapáči.

26. strana

Melódiu v papučkách spievajte vždy v poradí, ako sú v jednotlivých papučkách zapísané:

1 – **do, re**, 2 – **mi, re**, atď.

27. strana

Otázky a odpovede – hry slúžia k rozvíjaniu hudobnej fantázie, ako aj k utvrdeniu pocitu otvorenej a ukončenej melódie. Otázka končí na hociktorej solmizačnej slabike – prevažne na **re**, alebo **so**, odpoveď na **do**.

Pracovný zošit 2. ročník

10 . strana

V druhom ročníku sa deti učia umiestniť **do** na rôznych miestach v notovej osnove – v tomto prípade sú to noty **C, F, G** – bez predznamenanania, predznamenanie jedno bé, a jeden krížik.

10.- 11. strana

Cvičenia slúžia k práci s týmito poznatkami. Pracujeme tu iba vtedy, ak sú si deti isté, kde je **do**.

14. strana

Opäť práca pre deti, ktoré pracujú rýchlo, prípadne majú aj hlbšie vedomosti z hudobnej školy. Zdôrazňujem, že to neznamená, že ostatné deti to nemôžu skúsiť. Naopak, skúsenosti hovoria, že tieto cvičenia často – hoci iba čiastočne vyriešené – pomôžu k aktivácii žiakov.

6. Hudobná výchova pre 3. ročník - učebnica

V niektorých piesňach je ako pomôcka uvedený základný tón, označený alebo solmizačnými slabikami alebo naznačením tóniny pomocou **do**.

13. strana

Dievčatá sa v kruhu chytia za ruky. Podľa návodu učiteľa vykročia pravou, alebo ľavou nohou do stredu kruhu. Smer môžu podľa rytmu piesne meniť. Kráčajú v pravidelnom rytme **tá – tá**. Chlapci im pri tom môžu robiť rytmický doprovod, prípadne spievať uvedený druhý hlas. K tancu sa deti chytia za ruky do kruhu a kráčajú v pravidelnom rytme tak, že vnútornou nohou robia mierny podrep.

14. strana

Deti vytvoria dva kruhy – vnútorný a vonkajší, chytia sa za ruky. Kruhy sa pohybujú v protismere a prepletajú sa ako veniec – podávajú si ruky, najprv pravú, potom ľavú, s tým, že vnútorný kruh podáva ruky za chrbtom. Opäť kráčajú v rytme **tá – tá**.

17. strana

Tu nájdete cvičenia na kánon. Pieseň Sedemdesiat sukien mala môžete spievať rozdelení na dve skupiny, ale je veľmi prospešné, ak deti spievajú najskôr všetci spolu, a učiteľ spieva sám **kánon**. Takto si žiaci zvyknú na druhý hlas. Prvý a druhý hlas striedame. Ďalším krokom sú dve skupiny žiakov sú. Šikovní môžu skúsiť aj v malých skupinkách. Druhý hlas začína pieseň od začiatku, keď prvý hlas začína spievať piaty takt piesne. Pri druhom verši sa počkajú, a začínajú rovnako. Pri rytmických cvičeniach dole postupujte pri nácviku podobne, iba tu druhý hlas nastupuje od začiatku vtedy, keď prvý hlas začína druhý takt.

Ako samostatnú prácu, alebo ako triednu súťaž, môžeme deti motivovať k zbieraniu poznatkov a dávnych zvykov od starých a prastarých rodičov, z obdobia adventu, Vianoc či Nového roku.

28.- 29. strana

V tejto učebnici je uvedených pár piesní z klenotnice okolitých krajín. Táto česká pieseň hovorí obrazne o veľkosti lásky, ktorú porovnáva s veľkosťou krajín, pomenovaných v jednotlivých veršoch piesne. Vysvetlivky textu nájdete na konci príručky.

39. strana

Treba zvlášť vyzdvihnúť text piesne *Hej starala se*, je zapísaný slovenským nárečím.

Pracovný zošit 3. ročník

4. strana

Tu nájdete pieseň, ktorá sa nachádza v učebnici na strane 6.

7. strana

Tu je uvedená pieseň, ktorá sa nachádza v učebnici na strane 12.

11. strana

Pre druhý hlas treba prvý takt vynechať a začať od druhého taktu.

Ostatné cvičenia, uvedené v pracovnom zošite, slúžia na precvičovanie a prehľbovanie vedomostí.

15. strana

Hlavolamy pre zábavu môžete využiť, ak sú deti príliš vyčerpané, na spestrenie práce. Pri vhodnej motivácii im tieto úlohy pomôžu získať potrebnú koncentráciu k ďalšej práci. Stačí, ak pomocou učebnice nájdú, o ktoré piesne sa jedná. Ako pomôcka:

1. riadok – uč. str. 10
2. riadok – uč. str. 14
3. riadok – uč. str. 16, 1. riadok
4. riadok – uč. str. 19, celá pieseň.

20. strana

Jedna druhej riekla – str. 35. učebnice. *Bol jeden gajdoš* – str. 24. učebnice.

7. Hudobná výchova pre 4. ročník - učebnica

51. strana

prima volta a secunda volta – v tejto piesni sa nachádzajú tieto nové pojmy. Znamenajú „po prvý raz“ a „po druhý raz“. Môžeme si ich precvičiť aj tak, že na tabuľu napíšeme jednoduchý rytmus s dvomi rôznymi zakončeniami a vytlískame ich.

52. strana

Tu je uvedená pieseň *Kúpil si pes topánočky*. Je v nej aj nová solmizačná slabika **fa**, ktorú sa deti ešte neučili. Táto pieseň slúži k jej príprave.

Návrh prípravy: Naučte sa pieseň s textom, potom si ju spievajte iba na slabiku la. Ďalším krokom je solmizácia pomocou stĺpca v učebnici. Slabiku **fa** spievajte iba „nemo“, prstom značíme, že sme ticho. Tento spôsob napomáha aj rozvoju vnútorného sluchu.

53. strana

Cvičenia prepíšu na stranu 6. do pracovného zošita.

54. strana

V piesni *Maková riekanka* si už slabiku **fa** pomenujte, tu si deti utvrdia nový poznatok. Na začiatok môžete postupovať ako v predošlom návode. Tento spôsob je veľmi praktický a overený dlhoročnou praxou. Dá sa použiť pri nácviku všetkých nových slabík.

60. strana

Tu nájdete rytmy, ktoré sa dajú tliekať aj dvojhlasne. Postupovať môžete nasledovne – prvé dva riadky nacvičte najprv samostatne, potom aj v menších skupinkách. Neskôr deti rozdelíme na dve skupiny. Každá dostane jeden z dvoch riadkov, najprv sami, potom spolu, naraz oba riadky. Podobne postupujte aj pri ďalších dvoch riadkoch. Tieto cvičenia slúžia ako príprava k dvojhlasnému spevu.

78.- 79. strana

Tu nájdete dve piesne, uvedené v dvojhlasie. Sú zároveň označené ako učebná látka kvôli $3/4$ taktu. Použitie dvojhlasu nie je dôležité, hlavná je melódia piesne a $3/4$ takt. Skúsenosti mi však hovoria, že na folklórnych súťažiach deti v 3.-4. ročníku spievajú už piesne v dvojhlasie, pretože pre slovenský folklór je tento spôsob spevu samozrejmy.

Pracovný zošit 4. ročník

3.- 5. strana

Cvičenia na opakovanie vedomostí

6. strana

$4/4$ takt. Tu deti môžu využiť vlastnú fantáziu a vypracovať chýbajúce časti taktov. Niektoré príklady nechajme deti vytliekať aj samostatne. Odporúča sa vždy počítat' nahlas.

10. strana

Prvý riadok je rytmus z piesne, ktorý nájdete v učebnici na str. 58.

Na ostatných stranách zošita nájdete cvičenia, spojené s učebnou látkou z učebnice. Môžete ich použiť na upevnenie vedomostí.

Vysvetlivky k nárečovým výrazom

1. ročník

Str. 39:

kožuške
černá
bílá
dropce
slopce

kožuchy
čierna
biela
omrvinky
pije

str. 41:

výrazy sú písané starým stredoslovenským nárečím

2. ročník

str. 44:

geceľa
bi hu
poljovka
ďiovka
odrisla

sukňa
aby ju
polievka
dievča
odstrašila

3. ročník

str. 13:

zahrajce
vešelo
hudaci
bi še
sucho na zeleno
bile
aňdelčata
naj še vitancuju
valalske
dzifčata
ozda
kozare
že sce

zahrajte
veselo
muzikanti
aby sa
aby sa všetko zelenalo
biele
anjelici
nech sa vytancujú
dedinské
dievčatá
azda, snád'
kozáky-sušené huby
že ste

str. 18:

Mrcha ďiovky

zlé dievčatá

str. 27:

kdyby byla Morava
Viedeň
huběnka
týden
ošidila

keby bola Morava
Viedeň
bozk, pusa
týždeň
oklamala

str. 37:
pridzem
že ľem
frajir
ňeška večar
valal
čarna hmara
neše še

prídem
že iba
frajer
dnes večer
dedina
čierne mraky
nesie sa

4. ročník

narod'iu
fšeho
pamo daj

narodil
celého
Pán Boh daj

str. 71:
ždicki

vždy

str. 78:
ninto takvo pekno djovča
vynde
senka
mô
fát'ol

nie je také pekné dievča
vyjde
sem
moje
závoj

str. 80:
poj ty

pod' ty

str. 82:
jennu frajírečku
nemohel
skrze faráre
chod'íval
rúčne

jednu frajerku
nemohol
kvôli farárovi
chodieval
pekné

str. 84:
valal

dedina

str. 87:
leto idje
ludje
ftáčkovie
céra
ukralla húsera
klášter
prímeš ty nás
čož bych
šak som

leto ide
ľudia
vtáky
dcéra
ukradla gunára (hus)
kláštor
prijmeš ty nás
prečo by som
však som

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
1143 Budapest, Szobránc u. 6-8.
Telefon: +36 1 235-5505
Fax: +36 1 235-7202
Vevőszolgálat: vevoszolgalat@ofi.hu

A kiadásért felel: dr. Kaposi József főigazgató
Raktári szám: NT-RE30440
A szlovák kiadás felelős szerkesztője: Sutyinszki Mária
Grafikai szerkesztő: Görög Istvánné
Műszaki szerkesztő: Orlai Márton
Terjedelem: 1,42 (A/5) ív
1. kiadás, 2015